

Kínos szerelem

1996.10.31

Nemrégem jelent meg Ständeisky Éva Az írók és a hatalom, 1956–1963 című könyve. A mű az egyik utolsó fejezet abból a – töredékes – szellemtörténeti bedekkerből, amely az írók, művészek és a hatalom kapcsolatát ábrázolhatná a változó történelmi tájban, a honfoglalástól napjainkig vagy akár az antikvitástól a posztmodernig.

Az alapkérdés, vajon miért vonzza és taszítja a művészt a politika. A művészet lényege a hiány, a kielégíthetetlen vágy, a teljesség sóvárgása. a politika terepe a „valódi” valóság, az „ez van, de nézzük mit lehet kezdeni vele” gyakorlata.

A politika és a művészet furcsa viszonya, egymás túl- és alábecsülése – mint a nő és a férfi kapcsolatában – másságukból adódik. „Egyetlen kicsi virágom!”, „Te szemét kurva!”, „Te bölény!” – mondják egymásnak a nemek képviselői. „A művészetek fejlesztése számunkra a legfontosabb feladatok egyike”, „Kibiztosítom a revolveremet, ha azt a szót hallom, hogy kultúra” – így a politikusok. „Sztálin elvtársról ódákat kell zengeni!”, „Minden politikus egy rohadt gazember!” – mondhatja ugyanaz az író, a két kijelentés között nem is túl nagy időkülönbséggel. Politikailag ugyancsak kanyargós pályákkal tele az irodalomtörténet. Az író kereső, kérdező ember, természetes, ha több választ, több utat is kipróbál. Íróban bornírt következetességet számon kérni a pletykálkodó féltehetségek kedves foglalatossága.

Politikusok és művészek kölcsönösen irigylik egymást a valóságalkítás másik lehetőségéért, amiből ők tevékenységük lényegénél fogva kirekesztettek. Pedig a művészet nem lehet soha olyan éteri, hogy csak önmaga legyen, s a politika olyan reális, hogy maradéktalanul megvalósuljon. Irigylik a másik nemet, amitől úgy különböznek, hogy hasonlítanak rá – ezért foglalkoznak vele. Politika és művészet összefonódása kínos, de termékeny szerelem. Könyvünkből idézve a példákat, lehet lassan kihűlő tűz (Déry), taktikusan viselt hosszú, rossz házasság (Illyés), lehet reménytelen, dühös vágyakozás (Eörsi), de van szado-mazochista (Benjamin) és transzvesztita (Mesterházi) változata is. Ezek a szerelmek szenvedélyesen kezdődnek és csúnyán érnek véget. Itt nincs egyenjogúság. Mindig a művész (a nő) húzza a rövidebbet, a hatalom (a férfi) győz, de bosszúból az életmű matuzsálemi korú özvegyesgre juthat, évszázadokkal túlélheti a politikai rendszert, amely szerzőjét meghílette és elpusztította. „...a kézirat sosem ég el” – mondja Woland a Mesternek.

Mindez a múlt. A posztindusztriális, információáradattal és virtuális valósággal manipulált társadalomban a politika impotens lett, a művészet meg frigid. A pénz pápaságának szigorú regulái szerint nemcsak szenvedélyes vonzalmuk és gyűlölködésük, de pusztán létük is felesleges, és ami felesleges, az bűn. A túrt politikát és a túrt művészetet mégis szponzorálják a multik és a bankok, mert bár az eretnek hit, hogy a világ a valóságban vagy legalább a képzeletben a teremtő ember által megváltoztatható, most újra nem időszerű. De illúzióra szükség van, hogy a szörnyű ürességet eltakarja. A bankok építészeti csodája épp oly fontos, csak nem olyan időtálló, mint a katedrálisoké. A mindent eldöntő titkos pénzügyi zsinatok, multioligarchikus tanácskozások elé, takarásnak kellene az ülésteremben ágáló korrupt politikusok. A banktemplomok lenről alig észrevehető szintjein pedig a deviáns figurák – „művészkéim” – ördögi pofákkal fintorogva csak köpjék az Istentől is elhagyott égből lezúduló „áldást” – de minél távolabb a falaktól! Nehogy szétázzon – kimosott papírpénzként – az egész kártyavár. A művészek, mint az uralkodó ideológiák tartópillérei ugyancsak ingatagok, megbízhatatlanok voltak. Remélhető-e, hogy most, az ornamentika részévé szelídített vízköpöként, mégiscsak az alapokat mossák alá?!

Mező Ferenc